Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 24ης Φεβρουαρίου 2022*

«Προδικαστική παραπομπή – Εσωτερική αγορά φυσικού αερίου – Οδηγία 2009/73/ΕΚ – Άρθρο 2, σημείο 3 – Έννοια της "μεταφοράς" – Άρθρο 23 – Εξουσία λήψης αποφάσεων σχετικά με τη σύνδεση εγκαταστάσεων αποθήκευσης, εγκαταστάσεων επαναεριοποίησης υγροποιημένου φυσικού αερίου και βιομηχανικών πελατών στο σύστημα μεταφοράς – Άρθρο 32, παράγραφος 1 – Πρόσβαση τρίτων στο σύστημα – Δυνατότητα απευθείας σύνδεσης των τελικών πελατών στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου»

Στην υπόθεση C-290/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Συνταγματικό Δικαστήριο, Λεττονία) με απόφαση της 11ης Ιουνίου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 30 Ιουνίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

«Latvijas Gāze» AS,

παρισταμένων των:

Latvijas Republikas Saeima,

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο του δευτέρου τμήματος, προεδρεύουσα του τρίτου τμήματος, J. Passer (εισηγητή), F. Biltgen, L. S. Rossi και N. Wahl, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η «Latvijas Gāze» AS, εκπροσωπούμενη από τον L. Liepa, advokāts,

– η Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τον R. Irklis, εν συνεχεία από τον I. Birziņš,

* Γλώσσα διαδικασίας: η λεττονική.

– η Λεττονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τις K. Pommere και V. Soņeca, εν συνεχεία από την K. Pommere,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

– η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την H. Leppo,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την O. Beynet και τον A. Sauka,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, σημείο 3, του άρθρου 23 και του άρθρου 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 2003/55/ΕΚ (ΕΕ 2009, L 211, σ. 94).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο συνταγματικής προσφυγής την οποία άσκησε η «Latvijas Gāze» AS με αίτημα την ακύρωση αποφάσεως της Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (ρυθμιστικής επιτροπής δημοσίων υπηρεσιών, Λεττονία) (στο εξής: ρυθμιστική αρχή), δυνάμει της οποίας κάθε χρήστης φυσικού αερίου μπορεί να συνδεθεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, με το σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου χωρίς τη μεσολάβηση του διαχειριστή του συστήματος διανομής.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2009/73

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 4, 8, 14, 16, 23 έως 26 και 61 της οδηγίας 2009/73 έχουν ως εξής:

«(3) Οι ελευθερίες που εγγυάται η συνθήκη στους πολίτες της Ένωσης –μεταξύ άλλων η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, η ελευθερία παροχής υπηρεσιών και η ελευθερία εγκατάστασης– είναι δυνατές μόνο στο πλαίσιο της εντελώς ανοικτής αγοράς, η οποία παρέχει σε όλους τους καταναλωτές τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους και δίνει σε όλους τους προμηθευτές την ελευθερία να προμηθεύουν τους πελάτες τους.

(4) Ωστόσο, υφίστανται σήμερα εμπόδια στην πώληση φυσικού αερίου στην Κοινότητα επί ίσοις όροις και χωρίς διακρίσεις ή μειονεκτήματα. Συγκεκριμένα, δεν παρέχεται ακόμη πρόσβαση στο δίκτυο χωρίς διακρίσεις και με εξίσου αποτελεσματική ρυθμιστική εποπτεία σε όλα τα κράτη μέλη, επειδή το ισχύον νομικό πλαίσιο είναι ανεπαρκές.

[…]

(8) Ο αποτελεσματικός διαχωρισμός μπορεί να γίνει μόνον με την άρση του κινήτρου για τις κάθετα ολοκληρωμένες επιχειρήσεις να κάνουν διακρίσεις κατά των ανταγωνιστών τους όσον αφορά την πρόσβαση στο δίκτυο και τις επενδύσεις. Ο διαχωρισμός της ιδιοκτησίας, πράγμα που προϋποθέτει ότι ο ιδιοκτήτης δικτύου ορίζεται ως ο διαχειριστής του δικτύου και είναι ανεξάρτητος από συμφέροντα προμήθειας και παραγωγής, είναι σαφώς αποτελεσματικός τρόπος για την επίλυση της εγγενούς σύγκρουσης συμφερόντων και την εξασφάλιση του εφοδιασμού. Για τον λόγο αυτό, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με το ψήφισμά του της 10ης Ιουλίου 2007 σχετικά με τις προοπτικές για την εσωτερική αγορά αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας [(ΕΕ 2008, C 175 E, σ. 206)], αναφέρει τον διαχωρισμό μεταφοράς και ιδιοκτησίας ως το πιο αποτελεσματικό μέσο για την άνευ διακρίσεων προώθηση των επενδύσεων υποδομής, τη δίκαιη πρόσβαση των νεοεισερχομένων στο δίκτυο και τη διαφάνεια της αγοράς. […]

[…]

(14) Επομένως, από τις 3 Σεπτεμβρίου 2009, όταν επιχείρηση στην οποία ανήκει σύστημα μεταφοράς είναι μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, θα πρέπει να παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να επιλέγουν μεταξύ του διαχωρισμού της ιδιοκτησίας και της καθιέρωσης διαχειριστών συστήματος ή μεταφοράς ανεξάρτητων από συμφέροντα προμήθειας και παραγωγής.

[…]

(16) Η πλήρης αποτελεσματικότητα της καθιέρωσης ανεξάρτητου διαχειριστή συστήματος ή ανεξάρτητου διαχειριστή μεταφοράς θα πρέπει να εξασφαλισθεί με ειδικούς πρόσθετους κανόνες. Οι κανόνες για τον ανεξάρτητο διαχειριστή μεταφοράς προσφέρουν ένα κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο που εγγυάται τον θεμιτό ανταγωνισμό, επαρκείς επενδύσεις, πρόσβαση των νεοεισερχομένων στην αγορά και ολοκλήρωση των αγορών φυσικού αερίου. Ο αποτελεσματικός διαχωρισμός μέσω των διατάξεων για τον ανεξάρτητο διαχειριστή μεταφοράς βασίζεται σε έναν πυλώνα οργανωτικών μέτρων και μέτρων για τη διοίκηση των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς και σε έναν πυλώνα μέτρων για τις επενδύσεις, τη σύνδεση νέων εγκαταστάσεων παραγωγής με το δίκτυο και την ενοποίηση των αγορών μέσω της περιφερειακής συνεργασίας. Η ανεξαρτησία του διαχειριστή μεταφοράς θα πρέπει επίσης, μεταξύ άλλων, να εξασφαλισθεί με ορισμένες περιόδους υπαναχώρησης κατά τη διάρκεια των οποίων δεν ασκείται στην κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση διαχειριστική ή άλλη συναφής δραστηριότητα που να παρέχει πρόσβαση στις αυτές πληροφορίες οι οποίες θα μπορούσαν να είχαν ληφθεί σε διαχειριστική θέση. Το πρότυπο αποτελεσματικού διαχωρισμού του ανεξάρτητου διαχειριστή μεταφοράς ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις που καθόρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη σύνοδό του στις Βρυξέλλες στις 8 και 9 Μαρτίου 2007.

[…]

(23) Θα πρέπει να ληφθούν περαιτέρω μέτρα προκειμένου να διασφαλισθούν τιμολόγια διαφανή και άνευ διακρίσεων για την πρόσβαση στη μεταφορά. Τα εν λόγω τιμολόγια θα πρέπει να ισχύουν για όλους τους χρήστες σε αμερόληπτη βάση. Σε περίπτωση που οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης, η αποθήκευση αγωγών (linepack) ή οι βοηθητικές υπηρεσίες

λειτουργούν στο πλαίσιο επαρκώς ανταγωνιστικής αγοράς, η πρόσβαση θα μπορούσε να επιτρέπεται βάσει διαφανών και βασιζόμενων στην αγορά μηχανισμών οι οποίοι δεν εισάγουν διακρίσεις.

(24) Είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί η ανεξαρτησία των διαχειριστών συστημάτων αποθήκευσης, για να βελτιωθεί η πρόσβαση τρίτων σε εγκαταστάσεις αποθήκευσης που είναι τεχνικώς ή/και οικονομικώς αναγκαίες για την παροχή αποτελεσματικής πρόσβασης στο σύστημα για τον εφοδιασμό των πελατών. […]

(25) Η πρόσβαση χωρίς διακρίσεις στο δίκτυο διανομής είναι καθοριστικής σημασίας για την πρόσβαση στους πελάτες λιανικής, στα επόμενα στάδια της αγοράς. […] Για τη δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού σε επίπεδο λιανικής, οι διαχειριστές των συστημάτων διανομής πρέπει επίσης να μην είναι σε θέση να εκμεταλλευθούν την κάθετη ολοκλήρωσή τους όσον αφορά την ανταγωνιστική θέση τους στην αγορά, ιδίως σε σχέση με οικιακούς και μικρούς μη οικιακούς πελάτες.

(26) Τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα για τη στήριξη της ευρύτερης χρήσης του βιοαερίου και του φυσικού αερίου από βιομάζα, στους παραγωγούς των οποίων θα πρέπει να χορηγείται πρόσβαση χωρίς διακρίσεις στο σύστημα φυσικού αερίου, υπό τον όρο ότι η πρόσβαση αυτή είναι συμβατή με τους σχετικούς τεχνικούς κανόνες και τις προδιαγραφές ασφαλείας σε συνεχή βάση.

[…]

(61) Δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 715/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους όρους πρόσβασης στα δίκτυα [μεταφοράς φυσικού αερίου και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1775/2005 (ΕΕ 2009, L 211, σ. 36)], η [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να θεσπίζει κατευθυντήριες γραμμές για να επιτευχθεί ο αναγκαίος βαθμός εναρμόνισης. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές, που συνιστούν δεσμευτικά εκτελεστικά μέτρα, αποτελούν, και σε σχέση με ορισμένες διατάξεις της παρούσας οδηγίας, χρήσιμο εργαλείο που είναι δυνατόν να προσαρμοστεί γρήγορα όταν είναι αναγκαίο.»

4 Κατά το άρθρο 2 της ανωτέρω οδηγίας:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

1. “επιχείρηση φυσικού αερίου”: το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ασκεί τουλάχιστον μια από τις ακόλουθες δραστηριότητες: παραγωγή, μεταφορά, διανομή, προμήθεια, αγορά ή αποθήκευση φυσικού αερίου, περιλαμβανομένου του [υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ)], και είναι υπεύθυνο για τα εμπορικά και τεχνικά καθήκοντα ή/και τα καθήκοντα συντήρησης τα σχετικά με τις δραστηριότητες αυτές· στον ορισμό αυτό δεν περιλαμβάνονται οι τελικοί πελάτες,

[…]

3. “μεταφορά”: η μεταφορά φυσικού αερίου μέσω δικτύου που αποτελείται κυρίως από αγωγούς υψηλής πίεσης πλην δικτύου αγωγών προς τα ανάντη και πλην δικτύου στο οποίο το τμήμα των αγωγών υψηλής πίεσης χρησιμοποιείται κυρίως στο πλαίσιο τοπικής διανομής φυσικού αερίου, με σκοπό την παροχή σε πελάτες, μη συμπεριλαμβανομένου όμως του εφοδιασμού,

[…]

5. “διανομή”: η μεταφορά φυσικού αερίου μέσω τοπικών ή περιφερειακών δικτύων αγωγών με σκοπό την παράδοσή του σε πελάτες, μη συμπεριλαμβανομένης όμως της προμήθειας,

[…]

7. “προμήθεια”: η πώληση, συμπεριλαμβανομένης της μεταπώλησης, φυσικού αερίου καθώς και ΥΦΑ σε πελάτες,

[…]

9. “εγκατάσταση αποθήκευσης”: η εγκατάσταση που χρησιμοποιείται για την αποθήκευση φυσικού αερίου η οποία ανήκει ή/και την οποία εκμεταλλεύεται μια επιχείρηση φυσικού αερίου, συμπεριλαμβανομένου του τμήματος των εγκαταστάσεων ΥΦΑ που χρησιμοποιείται για αποθήκευση, εξαιρουμένου του τμήματος που χρησιμοποιείται για δραστηριότητες παραγωγής και εξαιρουμένων των εγκαταστάσεων που προορίζονται αποκλειστικά για την εκτέλεση των καθηκόντων των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς,

[…]

11. “εγκατάσταση ΥΦΑ”: ο τερματικός σταθμός που χρησιμοποιείται για την υγροποίηση φυσικού αερίου ή την εισαγωγή, την εκφόρτωση και την εκ νέου αεριοποίηση ΥΦΑ, και περιλαμβάνει τις βοηθητικές υπηρεσίες και την προσωρινή αποθήκευση που είναι αναγκαίες για τη διαδικασία εκ νέου αεριοποίησης και στη συνέχεια την τροφοδότηση του συστήματος μεταφοράς χωρίς ωστόσο να συμπεριλαμβάνει τμήματα τερματικών σταθμών ΥΦΑ που χρησιμοποιούνται για αποθήκευση,

[…]

24. “πελάτης”: ο χονδρικός και ο τελικός πελάτης φυσικού αερίου και οι επιχειρήσεις φυσικού αερίου που αγοράζουν φυσικό αέριο,

25. “οικιακός πελάτης”: ο πελάτης που αγοράζει φυσικό αέριο για δική του οικιακή κατανάλωση,

26. “μη οικιακός πελάτης”: ο πελάτης που αγοράζει φυσικό αέριο το οποίο δεν προορίζεται για οικιακή του χρήση,

27. “τελικός πελάτης”: ο πελάτης που αγοράζει φυσικό αέριο για δική του χρήση,

[…]».

5 Το άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Τεχνικοί κανόνες», ορίζει τα εξής:

«Οι ρυθμιστικές αρχές, όταν τα κράτη μέλη διαθέτουν σχετική πρόβλεψη, ή τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τον καθορισμό κριτηρίων τεχνικής ασφαλείας και την εκπόνηση και δημοσιοποίηση τεχνικών κανόνων που ορίζουν τις στοιχειώδεις απαιτήσεις τεχνικού σχεδιασμού και λειτουργίας όσον αφορά τη σύνδεση με το δίκτυο εγκαταστάσεων ΥΦΑ, εγκαταστάσεις αποθήκευσης, άλλα δίκτυα μεταφοράς ή διανομής, και απευθείας γραμμές. Οι τεχνικοί αυτοί κανόνες εξασφαλίζουν τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων, είναι αντικειμενικοί και δεν εισάγουν διακρίσεις. Ο

Οργανισμός μπορεί να προβεί σε κατάλληλες συστάσεις για την επίτευξη συμβατότητας των κανόνων αυτών, όταν χρειάζεται. […]»

6 Το άρθρο 9 της ίδιας οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Διαχωρισμός συστημάτων μεταφοράς και διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι από τις 3 Μαρτίου 2012:

α) κάθε επιχείρηση που έχει στην ιδιοκτησία της σύστημα μεταφοράς ενεργεί ως διαχειριστής συστήματος μεταφοράς·

β) το ίδιο ή τα ίδια πρόσωπα δεν δικαιούνται:
   i) να ασκούν άμεσα ή έμμεσα έλεγχο επί επιχείρησης που εκτελεί οποιαδήποτε από τις δραστηριότητες παραγωγής ή προμήθειας και να ασκούν άμεσα ή έμμεσα έλεγχο ή να ασκούν οποιοδήποτε δικαίωμα σε διαχειριστή συστήματος μεταφοράς ή σε σύστημα μεταφοράς, ούτε
   ii) να ασκούν άμεσα ή έμμεσα έλεγχο επί διαχειριστή συστήματος μεταφοράς ή επί συστήματος μεταφοράς και να ασκούν άμεσα ή έμμεσα έλεγχο ή να ασκούν οποιοδήποτε δικαίωμα σε επιχείρηση που εκτελεί οποιαδήποτε από τις δραστηριότητες παραγωγής ή προμήθειας,

γ) το ίδιο ή τα ίδια πρόσωπα δεν δικαιούνται να διορίζουν μέλη του εποπτικού συμβουλίου, του διοικητικού συμβουλίου ή των οργάνων που εκπροσωπούν νόμιμα την επιχείρηση, σε διαχειριστή συστήματος μεταφοράς ή σε σύστημα μεταφοράς και να ασκούν άμεσα ή έμμεσα έλεγχο ή να ασκούν οποιοδήποτε δικαίωμα σε επιχείρηση που εκτελεί οποιαδήποτε από τις δραστηριότητες παραγωγής ή προμήθειας· και

δ) το ίδιο πρόσωπο δεν δικαιούται να είναι μέλος του εποπτικού συμβουλίου, του διοικητικού συμβουλίου ή των οργάνων που εκπροσωπούν νόμιμα την επιχείρηση, τόσο σε επιχείρηση που ασκεί οποιαδήποτε από τις δραστηριότητες παραγωγής ή προμήθειας όσο και σε διαχειριστή συστήματος μεταφοράς ή σύστημα μεταφοράς.

[…]

8. Εφόσον στις 3 Σεπτεμβρίου 2009 το σύστημα μεταφοράς ανήκει σε κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση, τα κράτη μέλη δύνανται να αποφασίσουν να μην εφαρμόσουν την παράγραφο 1.

Στην περίπτωση αυτή, το οικείο κράτος μέλος είτε:

α) ορίζει ανεξάρτητο διαχειριστή συστήματος σύμφωνα με το άρθρο 14· ή

β) συμμορφώνεται με τις διατάξεις του κεφαλαίου IV.

9. Εφόσον στις 3 Σεπτεμβρίου 2009 το σύστημα μεταφοράς ανήκει σε κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση και υφίστανται ρυθμίσεις που εγγυώνται ουσιαστικότερη ανεξαρτησία του διαχειριστή συστήματος μεταφοράς από τις διατάξεις του Κεφαλαίου IV, ένα κράτος μέλος δύναται να αποφασίσει να μην εφαρμόσει την παράγραφο 1.

[…]»

7 Το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εξουσία λήψης αποφάσεων σχετικά με τη σύνδεση εγκαταστάσεων αποθήκευσης, εγκαταστάσεων επαναεριοποίησης ΥΦΑ και βιομηχανικών πελατών στο σύστημα μεταφοράς», ορίζει τα εξής:

«1. Ο διαχειριστής συστήματος μεταφοράς καταρτίζει και δημοσιεύει διαφανείς και αποτελεσματικές διαδικασίες και τιμολόγια για τη χωρίς διακρίσεις σύνδεση εγκαταστάσεων αποθήκευσης, εγκαταστάσεων επαναεριοποίησης ΥΦΑ και βιομηχανικών πελατών στο δίκτυο μεταφοράς. Οι διαδικασίες αυτές υπόκεινται στην έγκριση της ρυθμιστικής αρχής.

2. Ο διαχειριστής συστήματος μεταφοράς δεν έχει το δικαίωμα να αρνηθεί τη σύνδεση νέων εγκαταστάσεων αποθήκευσης, εγκαταστάσεων επαναεριοποίησης ΥΦΑ ή βιομηχανικών πελατών λόγω πιθανών μελλοντικών περιορισμών στις διαθέσιμες δυνατότητες του δικτύου ή πρόσθετων δαπανών συνδεόμενων με την απαραίτητη αύξηση δυναμικού. Ο διαχειριστής συστήματος μεταφοράς εξασφαλίζει το κατάλληλο δυναμικό εισόδου και εξόδου για τη νέα σύνδεση.»

8 Το άρθρο 32 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Πρόσβαση τρίτων», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν για την εφαρμογή ενός συστήματος πρόσβασης τρίτων στο σύστημα μεταφοράς και διανομής και στις εγκαταστάσεις ΥΦΑ, με βάση δημοσιευμένα τιμολόγια, το οποίο ισχύει για όλους τους επιλέξιμους πελάτες, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων προμήθειας, και εφαρμόζεται αντικειμενικά και αμερόληπτα μεταξύ των χρηστών του συστήματος. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα εν λόγω τιμολόγια, ή οι μέθοδοι που διέπουν τον υπολογισμό τους, να εγκρίνονται πριν τεθούν σε ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 41 από τη ρυθμιστική αρχή που αναφέρεται στο άρθρο 39 παράγραφος 1, τα δε τιμολόγια αυτά και οι μέθοδοι –στην περίπτωση που μόνο μέθοδοι εγκρίνονται– να δημοσιεύονται πριν από την έναρξη ισχύος τους.»

9 Το άρθρο 41 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Καθήκοντα και αρμοδιότητες της ρυθμιστικής αρχής», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Στη ρυθμιστική αρχή ανατίθενται τα εξής καθήκοντα:

[…]

ιγ) να παρακολουθεί τον χρόνο που χρειάζονται οι διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς και διανομής για τη σύνδεση και τις επισκευές·

[…]».

Ο κανονισμός 715/2009

10 Κατά το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α΄, του κανονισμού 715/2009, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 2010/685/ΕΕ της Επιτροπής, της 10ης Νοεμβρίου 2010 (ΕΕ 2010, L 293, σ. 67) (στο εξής: κανονισμός 715/2009), σκοπός του κανονισμού είναι, μεταξύ άλλων, η θέσπιση κανόνων που δεν εισάγουν διακρίσεις και αφορούν τους όρους πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων των εθνικών και περιφερειακών αγορών για τη διασφάλιση της σωστής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς αερίου.

11 Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού, στο παράρτημα I του κανονισμού ορίζονται, όσον αφορά τους διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς, οι κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, τον καθορισμό των τεχνικών πληροφοριών που απαιτούνται προκειμένου οι χρήστες του δικτύου να αποκτήσουν αποτελεσματική πρόσβαση στο σύστημα, καθώς και τον ορισμό όλων των σχετικών σημείων για τις απαιτήσεις διαφάνειας, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που πρέπει να δημοσιεύονται σε όλα τα σχετικά σημεία και το χρονοδιάγραμμα για τη δημοσίευση των πληροφοριών αυτών.

12 Το σημείο 3.2 του παραρτήματος I του ανωτέρω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Ορισμός όλων των σχετικών σημείων για τις απαιτήσεις διαφάνειας», έχει ως εξής:

«1. Τα σχετικά σημεία περιλαμβάνουν τουλάχιστον τα εξής:
α) όλα τα σημεία εισόδου σε δίκτυο μεταφοράς και τα σημεία εξόδου από το δίκτυο αυτό, το οποίο λειτουργεί από διαχειριστή συστήματος μεταφοράς, εξαιρουμένων των σημείων εξόδου που συνδέονται με έναν μόνον τελικό καταναλωτή, καθώς και των σημείων εισόδου που συνδέονται απευθείας με έναν και μόνον παραγωγό ευρισκόμενο εντός της ΕΕ·

[…]

2. Οι πληροφορίες για μεμονωμένους τελικούς καταναλωτές και για εγκαταστάσεις παραγωγής, οι οποίες δεν περιέχονται στον ορισμό των σχετικών σημείων που περιγράφονται στο 3.2.1 στοιχείο α), δημοσιεύονται υπό μορφή συνολικών μεγεθών, τουλάχιστον ανά ζώνη εξισορρόπησης. Το σύνολο των μεμονωμένων τελικών καταναλωτών και των εγκαταστάσεων παραγωγής, που δεν περιέχονται στον ορισμό των σχετικών σημείων που περιγράφονται στο 3.2.1 στοιχείο α), θεωρείται κατ' εφαρμογή του παρόντος παραρτήματος ως ένα σχετικό σημείο.»

Το λεττονικό δίκαιο

13 Το άρθρο 84.[1], παράγραφος 1, του enerģētikas likums (νόμου για την ενέργεια), της 3ης Σεπτεμβρίου 1998 (*Latvijas Vēstnesis*, 1998, αριθ. 273/275), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος για την ενέργεια), ορίζει τα εξής:

«Η ρυθμιστική αρχή εγκρίνει τους κανόνες του διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς για τη σύνδεση των παραγωγών βιομεθανίου, των διαχειριστών συστήματος ΥΦΑ και των πελατών φυσικού αερίου στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου, καθώς και τους κανόνες του διαχειριστή του συστήματος διανομής για τη σύνδεση των πελατών φυσικού αερίου στο σύστημα διανομής φυσικού αερίου. Οι κανόνες πρέπει να δικαιολογούνται με βάση αντικειμενικά και οικονομικά κριτήρια, να είναι δίκαιοι, ορθοί και διαφανείς. Η ρυθμιστική αρχή μπορεί να προτείνει την αναθεώρηση των εν λόγω κανόνων για τη σύνδεση και να ζητήσει από τον οικείο διαχειριστή συστήματος φυσικού αερίου να υποβάλει σχετικό σχέδιο κανονιστικής διάταξης εντός καθορισμένης προθεσμίας.»

14 Με την απόφαση 1/7, της 18ης Απριλίου 2019, η ρυθμιστική αρχή ενέκρινε τους «κανόνες για τη σύνδεση των παραγωγών βιομεθανίου, των διαχειριστών συστήματος ΥΦΑ και των πελατών φυσικού αερίου στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου». Οι εν λόγω κανόνες ορίζουν, μεταξύ άλλων, ότι κάθε χρήστης φυσικού αερίου έχει τη δυνατότητα να συνδεθεί στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου χωρίς τη μεσολάβηση του διαχειριστή του συστήματος διανομής, σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία και τους καθορισμένους όρους.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15 Έως τις 3 Απριλίου 2017, η Latvijas Gāze, προσφεύγουσα της κύριας δίκης, ήταν η μοναδική επιχείρηση η οποία δραστηριοποιούνταν, ως κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση, στη λεττονική αγορά στον τομέα της αγοράς, της αποθήκευσης, της μεταφοράς, της διανομής και της εμπορίας φυσικού αερίου.

16 Μετά την ανωτέρω ημερομηνία και στο πλαίσιο της διαδικασίας απελευθέρωσης της αγοράς φυσικού αερίου στη Λεττονία, συστάθηκε, κατόπιν διασπάσεως της προσφεύγουσας της κύριας δίκης, η «Conexus Baltic Grid» AS. Στην εταιρία αυτή, της οποίας η προσφεύγουσα της κύριας δίκης δεν είναι μέτοχος, μεταβιβάστηκε η δραστηριότητα διαχείρισης της εθνικής υποδομής για τη μεταφορά φυσικού αερίου και του ενιαίου συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου.

17 Στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας συστάθηκε η «Gaso» AS ως θυγατρική της προσφεύγουσας της κύριας δίκης. Η εταιρία αυτή παρέχει, δυνάμει σχετικής άδειας, υπηρεσίες διανομής φυσικού αερίου στη Λεττονία. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης είναι η μοναδική μέτοχος της εταιρίας και, βάσει της ανωτέρω άδειας, η τελευταία αποτελεί τον μοναδικό διαχειριστή του συστήματος διανομής φυσικού αερίου στο εν λόγω κράτος μέλος.

18 Στις 18 Απριλίου 2019, η ρυθμιστική αρχή εξέδωσε την απόφαση 1/7 κατ' εφαρμογήν του άρθρου 84.[1], παράγραφος 1, του νόμου για την ενέργεια.

19 Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης άσκησε συνταγματική προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ήτοι του Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Λεττονία), με αίτημα την ακύρωση της ανωτέρω αποφάσεως.

20 Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι από το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 προκύπτει ότι κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους είναι δυνατόν να επιτρέπει την απευθείας σύνδεση των πελατών φυσικού αερίου σε σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου μόνον εφόσον ο διαχειριστής του συστήματος διανομής αρνήθηκε να τους συνδέσει για τεχνικούς ή λειτουργικούς λόγους ή εάν υφίστανται άλλοι αντικειμενικοί λόγοι που καθιστούν αναγκαία την απευθείας σύνδεση των πελατών στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου.

21 Η ρυθμιστική αρχή εκτιμά, αντιθέτως, ότι ούτε η εθνική νομοθεσία ούτε το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73 προβλέπουν περιορισμούς όσον αφορά τη σύνδεση των εγκαταστάσεων των πελατών φυσικού αερίου στο σύστημα μεταφοράς.

22 Κατά το αιτούν δικαστήριο, από το άρθρο 2, σημείο 3, της οδηγίας 2009/73 προκύπτει, εκ πρώτης όψεως, ότι η μεταφορά φυσικού αερίου, ως είδος δραστηριότητας προμήθειας φυσικού αερίου, δεν περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη μεταφορά του φυσικού αερίου σε τμήμα του δικτύου αγωγών υψηλής πίεσης οι οποίοι χρησιμοποιούνται κυρίως στο πλαίσιο τοπικής διανομής φυσικού αερίου με σκοπό την παροχή του στον τελικό πελάτη.

23 Εντούτοις, από το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 συνάγεται ότι οι βιομηχανικοί πελάτες ή, τουλάχιστον, οι νέοι βιομηχανικοί πελάτες έχουν τη δυνατότητα να συνδεθούν σε σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου. Από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της οδηγίας προκύπτει ότι η έννοια των «βιομηχανικών πελατών», η οποία δεν ορίζεται στην οδηγία, θα μπορούσε να καλύπτει τους τελικούς «μη οικιακούς πελάτες», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 26, της εν λόγω οδηγίας.

24 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η αρχή η οποία διέπει την πρόσβαση τρίτων στην εσωτερική αγορά φυσικού αερίου, και κατοχυρώνεται στο άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73, πρέπει, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών που επιδιώκεται με την οδηγία, να εφαρμόζεται εμμέσως στους τελικούς πελάτες. Τούτου δοθέντος, από την απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551), φαίνεται να προκύπτει, κατ' αναλογίαν, ότι η ανωτέρω διάταξη της οδηγίας 2009/73 έχει την έννοια ότι καθορίζει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών μόνον όσον αφορά την πρόσβαση τρίτων στα συστήματα μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου και όχι τη σύνδεσή τους με αυτά.

25 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Συνταγματικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν το άρθρο 23 και το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73 την έννοια ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, αφενός, να μπορεί κάθε τελικός πελάτης να επιλέξει σε ποιο είδος συστήματος –σύστημα μεταφοράς ή σύστημα διανομής– θα συνδεθεί και, αφετέρου, να υποχρεούται ο διαχειριστής του συστήματος να του επιτρέπει τη σύνδεση στο εν λόγω σύστημα;

2) Έχει το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 την έννοια ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας η σύνδεση στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου επιτρέπεται μόνον σε μη οικιακούς τελικούς πελάτες (δηλαδή μόνον σε βιομηχανικούς πελάτες);

3) Έχει το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 και, ειδικότερα, ο όρος "νέος βιομηχανικός πελάτης" την έννοια ότι το εν λόγω άρθρο προβλέπει υποχρέωση των κρατών μελών να θεσπίσουν κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας η σύνδεση στο σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου επιτρέπεται μόνον σε μη οικιακούς τελικούς πελάτες (δηλαδή, μόνον σε βιομηχανικούς πελάτες), οι οποίοι δεν έχουν συνδεθεί προηγουμένως στο σύστημα διανομής;

4) Έχουν το άρθρο 2, σημείο 3, και το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 την έννοια ότι αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας η μεταφορά φυσικού αερίου περιλαμβάνει τη μεταφορά φυσικού αερίου κατευθείαν στο σύστημα προμήθειας φυσικού αερίου του τελικού πελάτη;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

26 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 23 και το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73 έχουν την έννοια ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, αφενός, κάθε τελικός πελάτης μπορεί να επιλέξει να συνδεθεί είτε με το σύστημα μεταφοράς είτε με το σύστημα διανομής φυσικού αερίου και, αφετέρου, ο διαχειριστής του οικείου συστήματος υποχρεούται να του επιτρέπει τη σύνδεση με το εν λόγω σύστημα.

27 Πρώτον, όσον αφορά το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73, επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι το γράμμα της διάταξης αυτής είναι παρόμοιο προς εκείνο του άρθρου 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ (ΕΕ 2003, L 176, σ. 37), καθώς και, επίσης, προς εκείνο του άρθρου 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενεργείας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54 (ΕΕ 2009, L 211, σ. 55).

28 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 20 της οδηγίας 2003/54 έχει την έννοια ότι δεν διευκρινίζει τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται στα κράτη μέλη σχετικά με τη σύνδεση των πελατών στα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά μόνον τις υποχρεώσεις των κρατών μελών όσον αφορά την πρόσβαση στα εν λόγω δίκτυα (πρβλ. απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 42).

29 Αφενός, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 24, 25 και 62 των προτάσεών του, από τη νομοθεσία της Ένωσης προκύπτει ότι η εσωτερική αγορά φυσικού αερίου είναι οργανωμένη κατά τρόπο παρόμοιο με την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

30 Αφετέρου, οι όροι «πρόσβαση» και «σύνδεση» στο σύστημα έχουν, και στην οδηγία 2009/73, τις ίδιες σημασίες με αυτές τις οποίες προσδιόρισε το Δικαστήριο σε σχέση με την οδηγία 2003/54 στην απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψεις 40 έως 42).

31 Συγκεκριμένα, ιδίως από τις αιτιολογικές σκέψεις 4, 8 και 23 έως 26 της οδηγίας 2009/73 συνάγεται ότι, όπως και στην οδηγία 2003/54, η έννοια της «πρόσβασης» στο σύστημα αφορά, στην οδηγία 2009/73, την προμήθεια με φυσικό αέριο, περιλαμβάνοντας ιδίως την ποιότητα, την τακτική παροχή και το κόστος της υπηρεσίας, και χρησιμοποιείται συχνά στο πλαίσιο της εξασφάλισης τιμολογίων άνευ διακρίσεων. Επομένως, ως πρόσβαση στο δίκτυο νοείται, κατ' ουσίαν, το δικαίωμα χρήσης του δικτύου φυσικού αερίου. Αντιθέτως, ιδίως από τα άρθρα 8 και 23, καθώς και από το άρθρο 41, παράγραφος 1, στοιχείο ιγ', της οδηγίας 2009/73 προκύπτει ότι, όπως και όταν χρησιμοποιείται στην οδηγία 2003/54, η έννοια της «σύνδεσης» αφορά τη φυσική σύνδεση με το δίκτυο φυσικού αερίου (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψεις 40 έως 42).

32 Επιπροσθέτως, όπως συμβαίνει στην οδηγία 2003/54 και στην οδηγία 2009/72 όσον αφορά την ηλεκτρική ενέργεια, η μεταφορά και η διανομή φυσικού αερίου, όπως ορίζονται στο άρθρο 2, σημεία 3 και 5, της οδηγίας 2009/73, δεν περιλαμβάνουν την προμήθεια με φυσικό αέριο. Ως εκ τούτου, οι επιλέξιμοι πελάτες ασκούν το δικαίωμα πρόσβασης στα δίκτυα μέσω προμηθευτή τον οποίο οι εν λόγω πελάτες πρέπει, όπως ορίζεται στην αιτιολογική σκέψη 3 της τελευταίας οδηγίας, να έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα, η δε ελευθερία επιλογής είναι σε κάθε περίπτωση εξασφαλισμένη, είτε ο προμηθευτής τους συνδέσει με σύστημα μεταφοράς είτε με σύστημα διανομής (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 43).

33 Επομένως, όπως και το άρθρο 20, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/54, το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73 έχει την έννοια ότι προβλέπει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών μόνο σχετικά με την πρόσβαση στα δίκτυα και όχι σχετικά με τη σύνδεση με αυτά (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C 239/07, EU:C:2008:551,

σκέψη 42). Κατά συνέπεια, η ανωτέρω διάταξη δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να κατοχυρώσουν στις αντίστοιχες νομοθεσίες τους το δικαίωμα κάθε τελικού πελάτη να συνδέεται με το σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου.

34 Δεύτερον, ούτε από το άρθρο 23 της εν λόγω οδηγίας μπορεί να συναχθεί τέτοια υποχρέωση.

35 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 9 της οδηγίας 2009/73, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 14 αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να προβούν σε διαχωρισμό των συστημάτων μεταφοράς και των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς σε σχέση με τα συμφέροντα παραγωγής και προμήθειας ακολουθώντας ένα από τα ακόλουθα πρότυπα, ήτοι τον διαχωρισμό της ιδιοκτησίας, που προϋποθέτει ότι ο ιδιοκτήτης δικτύου ορίζεται ως ο διαχειριστής του δικτύου και είναι ανεξάρτητος από συμφέροντα προμήθειας και παραγωγής (στο εξής: πρώτο πρότυπο διαχωρισμού), την καθιέρωση ανεξάρτητου διαχειριστή συστήματος (στο εξής: δεύτερο πρότυπο διαχωρισμού) ή την καθιέρωση ανεξάρτητου διαχειριστή μεταφοράς (στο εξής: τρίτο πρότυπο διαχωρισμού).

36 Πάντως, μόνο στις περιπτώσεις που το οικείο κράτος μέλος αποφασίζει να μη χρησιμοποιήσει το πρώτο πρότυπο διαχωρισμού οφείλει να ορίσει, όπως προβλέπει το άρθρο 9, παράγραφος 8, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/73, ανεξάρτητο διαχειριστή συστήματος σύμφωνα με το άρθρο 14 (δεύτερο πρότυπο διαχωρισμού) ή να συμμορφωθεί, κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 9, παράγραφος 8, στοιχείο β′, της ίδιας οδηγίας, προς τις διατάξεις του κεφαλαίου IV (τρίτο πρότυπο διαχωρισμού) [πρβλ. απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά Βελγίου (Αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου), C-767/19, EU:C:2020:984, σκέψη 48].

37 Πράγματι, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2009/73, στην περίπτωση κατά την οποία το οικείο κράτος μέλος επέλεξε το δεύτερο ή το τρίτο πρότυπο διαχωρισμού, η πλήρης αποτελεσματικότητα των εν λόγω λύσεων θα πρέπει να εξασφαλισθεί με ειδικούς πρόσθετους κανόνες, ήτοι με κανόνες διαφορετικούς από εκείνους που περιέχονται στο άρθρο 9, παράγραφοι 1 έως 7, της οδηγίας. Οι εν λόγω «ειδικοί πρόσθετοι κανόνες» είναι, αντιστοίχως, οι διατάξεις του άρθρου 14 της ανωτέρω οδηγίας και του κεφαλαίου της IV, στο οποίο περιλαμβάνεται το άρθρο 23 αυτής.

38 Αντιθέτως, το οικείο κράτος μέλος δεν υπόκειται στους ειδικούς πρόσθετους κανόνες όταν επιλέγει να εφαρμόσει το πρώτο πρότυπο διαχωρισμού (βλ., κατ’ αναλογίαν, απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2017, Balgarska energiyna borsa, C-347/16, EU:C:2017:816, σκέψεις 33 έως 35).

39 Εν προκειμένω, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 38 έως 40 των προτάσεών του, από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής της οδηγίας 2009/73, η Δημοκρατία της Λεττονίας φαίνεται να έχει επιλέξει το πρώτο πρότυπο διαχωρισμού.

40 Επομένως, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 φαίνεται να μην είναι κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

41 Εν πάση περιπτώσει, σε περίπτωση κατά την οποία το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 ετύγχανε εφαρμογής εν προκειμένω, η εν λόγω διάταξη δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν το δικαίωμα κάθε τελικού πελάτη να συνδέεται, σε κάθε περίσταση, με το σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου.

42 Δυνάμει του άρθρου 23, παράγραφος 2, της ανωτέρω οδηγίας, ο διαχειριστής συστήματος μεταφοράς δεν έχει το δικαίωμα να αρνηθεί τη σύνδεση νέων εγκαταστάσεων αποθήκευσης, εγκαταστάσεων επαναεριοποίησης ΥΦΑ ή βιομηχανικών πελατών επικαλούμενος πιθανούς μελλοντικούς περιορισμούς των διαθέσιμων δυνατοτήτων του δικτύου ή πρόσθετες δαπάνες συνδεόμενες με την απαραίτητη αύξηση δυναμικού.

43 Κατά πρώτον, η «εγκατάσταση αποθήκευσης» ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 9, της εν λόγω οδηγίας ως η εγκατάσταση η οποία ανήκει ή/και την οποία εκμεταλλεύεται μια «επιχείρηση φυσικού αερίου», έννοια στην οποία, όπως ορίζεται στο σημείο 1 του ίδιου άρθρου, «δεν περιλαμβάνονται οι τελικοί πελάτες».

44 Κατά δεύτερον, η «εγκατάσταση ΥΦΑ» ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 11, της οδηγίας αυτής ως ο τερματικός σταθμός που χρησιμοποιείται για την υγροποίηση φυσικού αερίου ή την εισαγωγή, την εκφόρτωση και την εκ νέου αεριοποίηση ΥΦΑ και «περιλαμβάνει τις βοηθητικές υπηρεσίες και την προσωρινή αποθήκευση που είναι αναγκαίες για τη διαδικασία εκ νέου αεριοποίησης και στη συνέχεια την τροφοδότηση του συστήματος μεταφοράς». Επομένως, πρόκειται για μονάδα η οποία, εν αντιθέσει προς τους «τελικούς πελάτες», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 27, της οδηγίας 2009/73, είναι μάλλον σε θέση να τροφοδοτεί το σύστημα μεταφοράς.

45 Ο αποκλεισμός των τελικών πελατών από τις δύο έννοιες που μνημονεύονται στις σκέψεις 43 και 44 της παρούσας αποφάσεως αντιστοιχεί, εξάλλου, στα προβλεπόμενα στην αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2009/73. Κατά την εν λόγω αιτιολογική σκέψη, ο αποτελεσματικός διαχωρισμός μέσω των διατάξεων για τον ανεξάρτητο διαχειριστή μεταφοράς, σύμφωνα με το τρίτο πρότυπο διαχωρισμού, βασίζεται σε έναν πυλώνα οργανωτικών μέτρων και μέτρων για τη διοίκηση των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς και σε έναν πυλώνα μέτρων για τις επενδύσεις, τη σύνδεση νέων εγκαταστάσεων παραγωγής με το δίκτυο και την ενοποίηση των αγορών μέσω της περιφερειακής συνεργασίας. Τα ανωτέρω μέτρα τέθηκαν σε εφαρμογή μέσω των διατάξεων του κεφαλαίου IV της οδηγίας, τα δε μέτρα για τη σύνδεση νέων εγκαταστάσεων «παραγωγής» με το δίκτυο τέθηκαν συγκεκριμένα σε εφαρμογή μέσω του άρθρου 23 της εν λόγω οδηγίας.

46 Κατά τρίτον, μολονότι δεν αποκλείεται, λαμβανομένων υπόψη των ορισμών των εννοιών «πελάτης» και «τελικός πελάτης» που περιέχονται, αντιστοίχως, στα σημεία 24 και 27 του άρθρου 2 της οδηγίας 2009/73, η έννοια του «βιομηχανικού πελάτη», η οποία επίσης μνημονεύεται, χωρίς όμως να ορίζεται, στο άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας, να αφορά ορισμένες κατηγορίες τελικών πελατών, γεγονός παραμένει ότι, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 78 των προτάσεών του, στην έννοια αυτή δεν περιλαμβάνονται όλοι οι τελικοί πελάτες. Ειδικότερα, δεν περιλαμβάνονται σε αυτήν οι «οικιακοί πελάτες», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 25, της εν λόγω οδηγίας, άρα οι πελάτες οι οποίοι αγοράζουν φυσικό αέριο για δική τους οικιακή κατανάλωση.

47 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 23 και του άρθρου 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73 δεν προκύπτει από τις διατάξεις αυτές ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, αφενός, κάθε τελικός πελάτης μπορεί να επιλέξει να συνδεθεί είτε με το σύστημα μεταφοράς είτε με το σύστημα διανομής φυσικού αερίου και, αφετέρου, ο διαχειριστής του οικείου συστήματος υποχρεούται να του επιτρέπει τη σύνδεση με το εν λόγω σύστημα.

Επί του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

48 Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας μόνον οι βιομηχανικοί πελάτες ή, ενδεχομένως, μόνον οι βιομηχανικοί πελάτες οι οποίοι δεν έχουν συνδεθεί προηγουμένως με το σύστημα διανομής επιτρέπεται να συνδεθούν με το σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου.

49 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι από τις σκέψεις 35 έως 40 της παρούσας αποφάσεως συνάγεται ότι το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 φαίνεται, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, να μην είναι κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

50 Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και εάν υποτεθεί ότι η ανωτέρω διάταξη μπορεί να τύχει εφαρμογής εν προκειμένω, η απορρέουσα από αυτήν υποχρέωση για τον διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς να μην αρνηθεί να παράσχει το δικαίωμα σύνδεσης με το δίκτυο σε ορισμένες μονάδες ουδόλως συνεπάγεται, αυτή καθεαυτήν, υποχρέωση για τον οικείο διαχειριστή να αρνηθεί να παράσχει σύνδεση σε κάθε άλλη κατηγορία πελατών.

51 Συγκεκριμένα, στην περίπτωση κατά την οποία το επίμαχο κράτος μέλος επιλέξει το τρίτο πρότυπο διαχωρισμού, το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 απλώς περιορίζει το περιθώριο χειρισμών το οποίο διαθέτει το εν λόγω κράτος μέλος για να κατευθύνει τους χρήστες των δικτύων προς το ένα ή το άλλο είδος δικτύου (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψη 47).

52 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 έχει την έννοια ότι δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας μόνον οι βιομηχανικοί πελάτες επιτρέπεται να συνδεθούν με το σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου.

Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

53 Με το τέταρτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 2, σημείο 3, και το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας η μεταφορά φυσικού αερίου περιλαμβάνει την μεταφορά φυσικού αερίου απευθείας προς το σύστημα προμήθειας φυσικού αερίου του τελικού πελάτη.

54 Όσον αφορά, πρώτον, το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73, επισημαίνεται ότι, για λόγους παρόμοιους προς τους εκτιθέμενους στις σκέψεις 49 έως 51 της παρούσας αποφάσεως, η διάταξη αυτή, ακόμη και εάν υποτεθεί ότι έχει εφαρμογή εν προκειμένω, δεν αποκλείει τέτοια εθνική κανονιστική ρύθμιση.

55 Όσον αφορά, δεύτερον, το άρθρο 2, σημείο 3, της ανωτέρω οδηγίας, επισημαίνεται ότι η διάταξη αυτή ορίζει τη «μεταφορά», για τους σκοπούς της ίδιας οδηγίας, ως τη «μεταφορά φυσικού αερίου μέσω δικτύου που αποτελείται κυρίως από αγωγούς υψηλής πίεσης πλην δικτύου αγωγών προς τα ανάντη και πλην δικτύου στο οποίο το τμήμα των αγωγών υψηλής πίεσης χρησιμοποιείται κυρίως στο πλαίσιο τοπικής διανομής φυσικού αερίου, με σκοπό την παροχή σε πελάτες, μη συμπεριλαμβανομένου όμως του εφοδιασμού».

56 Πάντως, κατά πρώτον, μολονότι είναι αληθές ότι στον ανωτέρω ορισμό δεν περιλαμβάνεται «η μεταφορά φυσικού αερίου μέσω […] δικτύου στο οποίο το τμήμα των αγωγών υψηλής πίεσης χρησιμοποιείται κυρίως στο πλαίσιο τοπικής διανομής φυσικού αερίου», εντούτοις περιέχεται σε αυτόν «η μεταφορά φυσικού αερίου […] με σκοπό την παροχή σε πελάτες». Επιπλέον, αφενός, από το άρθρο 2, σημείο 24, της οδηγίας 2009/73 προκύπτει ότι η έννοια των «πελατών» αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στους τελικούς πελάτες και, αφετέρου, από το σημείο 7 του ίδιου άρθρου 2 συνάγεται ότι η έννοια της «προμήθειας» καλύπτει την «πώληση, συμπεριλαμβανομένης της μεταπώλησης, φυσικού αερίου καθώς και ΥΦΑ σε πελάτες». Κατά συνέπεια, από το γράμμα και μόνον του σημείου 3 του εν λόγω άρθρου 2, το οποίο ορίζει την έννοια της «μεταφοράς», δεν μπορεί να συναχθεί ότι αποκλείεται η δυνατότητα του τελικού πελάτη να συνδεθεί απευθείας με το σύστημα μεταφοράς.

57 Κατά δεύτερον, επισημαίνεται ότι η έννοια της «μεταφοράς» οριζόταν με παρόμοιο τρόπο στο άρθρο 2, σημείο 3, της οδηγίας 2003/54, ήτοι ως «η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας μέσω διασυνδεδεμένου δικτύου υπερυψηλής και υψηλής τάσης με σκοπό την παροχή σε τελικούς πελάτες ή σε διανομείς, μη συμπεριλαμβανομένης όμως της προμήθειας». Πάντως, στην απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ. (C-239/07, EU:C:2008:551), το Δικαστήριο αναγνώρισε τη δυνατότητα των τελικών πελατών να συνδέονται απευθείας με το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

58 Ο ανωτέρω ορισμός επαναλήφθηκε, χωρίς τροποποίηση, στο άρθρο 2, σημείο 3, της οδηγίας 2009/72.

59 Κατά τρίτον, η ερμηνεία σύμφωνα με την οποία ο ορισμός του όρου «μεταφορά» δεν αποκλείει τη δυνατότητα ενός τελικού πελάτη να συνδεθεί απευθείας με το σύστημα μεταφοράς επιρρωννύεται επίσης από το γράμμα του κανονισμού 715/2009.

60 Ο εν λόγω κανονισμός, ο οποίος έχει ως αντικείμενο, σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτού, τη θέσπιση κανόνων που δεν εισάγουν διακρίσεις προκειμένου να καθορισθούν οι όροι πρόσβασης στα συστήματα μεταφοράς φυσικού αερίου, περιλαμβάνει, στο παράρτημά του Ι, δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και στο πλαίσιο της οδηγίας 2009/73 όπως προκύπτει από την αιτιολογική της σκέψη 61.

61 Το σημείο 3.2.1 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών, το οποίο αφορά τον ορισμό όλων των σχετικών σημείων του συστήματος μεταφοράς για τις απαιτήσεις διαφάνειας, προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι στον ορισμό αυτόν πρέπει να περιλαμβάνονται τουλάχιστον όλα τα σημεία εισόδου σε σύστημα μεταφοράς και τα σημεία εξόδου από αυτό, τα οποία διαχειρίζεται διαχειριστής συστήματος μεταφοράς, εξαιρουμένων των σημείων εξόδου «που συνδέονται με έναν μόνον τελικό καταναλωτή» και των σημείων εισόδου που συνδέονται απευθείας με την εγκατάσταση παραγωγής ενός και μόνον παραγωγού εγκατεστημένου εντός της Ένωσης.

62 Το δε σημείο 3.2.2 των κατευθυντήριων γραμμών ορίζει, αφενός, ότι οι πληροφορίες για «μεμονωμένους τελικούς καταναλωτές» και για εγκαταστάσεις παραγωγής, οι οποίες δεν περιέχονται στον ορισμό των σχετικών σημείων που περιγράφονται στο σημείο 3.2.1, στοιχείο α′, των κατευθυντήριων γραμμών, δημοσιεύονται υπό μορφή συνολικών μεγεθών, τουλάχιστον ανά ζώνη εξισορρόπησης, και, αφετέρου, ότι, για τους σκοπούς της εφαρμογής του εν λόγω παραρτήματος, το σύνολο των εν λόγω μεμονωμένων τελικών καταναλωτών και των εγκαταστάσεων παραγωγής τους οποίους αφορούν οι ως άνω πληροφορίες θεωρείται ως ένα σχετικό σημείο.

63 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, σημείο 3, και το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας η μεταφορά φυσικού αερίου περιλαμβάνει τη μεταφορά φυσικού αερίου απευθείας προς το σύστημα προμήθειας φυσικού αερίου του τελικού πελάτη.

Επί των δικαστικών εξόδων

64 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 23 και του άρθρου 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 2003/55/ΕΚ, δεν προκύπτει από τις διατάξεις αυτές ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, αφενός, κάθε τελικός πελάτης μπορεί να επιλέξει να συνδεθεί είτε με το σύστημα μεταφοράς είτε με το σύστημα διανομής φυσικού αερίου και, αφετέρου, ο διαχειριστής του οικείου συστήματος υποχρεούται να του επιτρέπει τη σύνδεση με το εν λόγω σύστημα.

2) Το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 έχει την έννοια ότι δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας μόνον οι βιομηχανικοί πελάτες επιτρέπεται να συνδεθούν με το σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου.

3) Το άρθρο 2, σημείο 3, και το άρθρο 23 της οδηγίας 2009/73 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας η μεταφορά φυσικού αερίου περιλαμβάνει τη μεταφορά φυσικού αερίου απευθείας προς το σύστημα προμήθειας φυσικού αερίου του τελικού πελάτη.

(υπογραφές)